

ዳኞች፡- ዓብዱልቃድር መሐመድ

መስፍን ዕቁበዮናስ

ታፊሠ ይርጋ

ሱልጣን አባተማም

አሊ መሐመድ

አመልካች፡- አቶ በቀለ ደቦጭ - ጠበቃ መ/አለቃ ሽፈራው አመኑ

ተጠሪዎች፡- 1/ ወ/ሮ አሣለች ደሣለኝ

2/ ወ/ሮ አምሳለ ኃይሉ

3/ ወ/ሮ አስቴር ኃይሉ

4/ አቶ ጌድዮን ኃይሉ

5/ አቶ ፍቅሩ ኃይሉ

6/ አቶ በትሩ ኃይሉ

7/ ወ/ሮ መሠረት ኃይሉ

ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ይህ ክርክር የተጀመረው በኦ/ብ/ክ/መ/የጅማ ዞን ከ/ፍ/ቤት ሲሆን የአሁን ተጠሪዎች ከሣሾች አመልካቹ ደግሞ ተከሣሽ ነበሩ። የአሁን ተጠሪዎች በጥቅምት 12 ቀን 1996 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት ክስ አመልካቹ የ1ኛ ተጠሪ ባለቤትና የተቀሩት ተጠሪዎች አባት ከሆኑት ከሚች ግራዝማች ኃይሉ ወ/ሳድቅ በጥቅምት 22 ቀን 1986 ዓ.ም ባደጉት ውል ግምቱ 1,300,000.00 (አንድ ሚሊዮን ሦስት መቶ ሺህ) ብር የሆነው የእንጨት መሠንጠቂያ ፋብሪካ ግማሽ በብር 650,000.00 (ስድስት መቶ ሃምሳ ሺህ) ገዝተው ከውሉ ገንዘብ ውስጥ ብር 160,000.00 (አንድ መቶ ስልሳ ሺህ) የክፈሉ ሲሆን የቀረው ብር 490,000.00 (አራት መቶ ዘጠና ሺህ) እስከ

አሁን ድረስ ያልተከፈለ በመሆኑና አመልካቹም የሽያጭ ስምምነቱ ከተደረገበት ጊዜ ጀምሮ የፋብሪካው ሰራ አስኪያጅ ሆኖ እየሠራ ያለ በመሆኑ ከፋብሪካው ላይ የሚፈለግ ልዩ ልዩ እዳ ከፍሎ ከሆነ ተሣስቦን ቀሪውን ገንዘብ ከወለዱ ጋር እንዲከፈለን እንዲሁም ፋብሪካውን ለወደፊት በጋራ እንድንጠቀምበት እንዲወሰንልን በማለት ፍ/ቤቱን ጠይቀዋል።

የአሁን አመልካች ለተጠሪዎች ክስ በሰጠው መልስ ግማሽ ፋብሪካውን በብር 650,000 (ስድስት መቶ ሃምሳ ሺህ) መግዛቱ እና ቀብድ ብር 160,000 (አንድ መቶ ስልሳ ሺህ) መክፈሉን ሣየስተባብል ነገር ግን በውሉ መሠረት ቀሪውን ገንዘብ ብር 490,000 (አራት መቶ ዘጠና ሺህ) ለመክፈል የሚገደደው የመንግሥትና የግለሰብ የተለያዩ እዳዎች ተከፍለው ስመንብረቱ በስሙ ከተዛወረ በኋላ መሆኑን ሆኖም ፋብሪካው ቀድሞ በ1971 ዓ.ም የኢትዮጵያ ልማት ባንክ በዕዳ መያዣነት እንደያዘው በአሁኑ ሰዓትም ባንኩ በፋብሪካው ላይ የቀዳሚነት መብት አለኝ በሚል የወሰደው እና በእጄ የማይገኝ በመሆኑ ክሱ የሕግ ድጋፍ የለውም ሲል መልስ ሰጥቷል። በሌላ በኩል ደግሞ የአሁን አመልካች የተከሣሽ ከሣሽ በመሆን በዚያው መዝገብ የተከሣሽ ከሣሽነት ክስ ያቀረበ ሲሆን፣ በየካቲት 5 ቀን 1996 ዓ.ም ጽፎ ባቀረበው ክስ 1ኛ ተጠሪ እና ባለቤታቸው በዋስትና የተያዘውን ፋብሪካ ከዕዳና እገዳ ነፃ የሆነ በማስመሰል የሽጡልኝ በመሆኑ ውሉ ፈርሶ የክፈልኩትን ቀብድ ብር 160,000 (አንድ መቶ ስልሳ ሺህ) በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1885/2/ መሠረት እጥፍ አድርገው ብር 320,000 (ሦስት መቶ ሃያ ሺህ) ከወጪና ኪሣራ ጋር እንዲከፍሉኝ ይወሰንልኝ ሲል ፍ/ቤቱን ጠይቋል።

የሥር ከሣሾች ለተከሣሽ ከሣሽነት ክሱ በሰጡት መልስ በተከሣሽ ከሣሽነት የቀረበው ክርክር ከዚህ ቀደም በተመሳሳይ ጉዳይ በመ/ቁ. 19/94 ውሣኔ ያገኘ በመሆኑ ድጋሚ ሊቀርብ አይችልም፣ ውሉ ተሠርዞ በቀብድ የተሰጠው ገንዘብ ይመለስ ቢባል እንኳ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1810/1/ እና በቁጥር

1845 መሠረት ክስ በይርጋ የሚታገድ በመሆኑ ውድቅ ሊደረግ ይገባል ሲሉ ተከራክረዋል።

የጅም ዞን ከ/ፍ/ቤትም ግራ ቀኙን አከራክሮ የከሣሾችን የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ውድቅ በማድረግ የአሁን ተጠሪዎች ያቀረቡትን ክስ በተመለከተ፣ ፋብሪካው በመያዣ የተያዘ በመሆኑ የአሁን አመልካች (የሥር ተከሣሽ) እንደፍላጎቱ ስሙን ማዛወር አይችልም፤ ከሣሾቹ ከስምምነቱ በፊት በፋብሪካው ላይ ያለውን ዕዳ በመክፈል ከእዳ ነፃ አድርገው ስሙ ከተዛወረለት በኋላ ቀሪው ብር 490,000(አራት መቶ ዘጠና ሺህ) እንደሚከፈል ውሉ በግልጽ አስቀምጦ ሣለ ይህ ባልሆነበት ሁኔታ ውሉ ሊፈፀም ይገባል ማለት አስቸጋሪ ስለሚሆን የከሣሾቹ ጥያቄ ተቀባይነት የለውም፤ ያለ ሲሆን የተከሣሽ ከሣሹን ክስ በተመለከተ ደግሞ ተጠሪዎች በባንክ እዳ የተያዘን ንብረት አመልካቹን (የሥር ተከሣሽን) በማሳሳት ሸጠውለት ብር 160,000(አንድ መቶ ሰልሳ ሺህ) ወስደው ቀሪውን ብር 490,000(አራት መቶ ዘጠና ሺህ) ስመንብረት በተከሣሽ ስም ካዛወሩ በኋላ ለመውሰድ ያደረጉት ስምምነት ሊፈፀም የማይቻል ስምምነት ሆኖ የተገኘ ስለሆነ ተጠሪዎች (የሥር ከሣሾች) ቅን ልቦና የሌላቸው መሆኑን በመገንዘብ በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1885(2) መሠረት የወሰዱትን ብር 160,000(አንድ መቶ ሰልሳ ሺህ) እጥፍ በማድረግ ብር 320,000(ሦስት መቶ ሃያ ሺህ) ከፍለው ውሉ እንዲፈረስ ሲል ወስኗል።

የጅም ዞን ከ/ፍ/ቤት በሰጠው ውሣኔ ላይ ይግባኝ ለኦ/ብ/ክ/መ/ጠ/ፍ/ቤት የቀረበ ሲሆን የክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ግራ ቀኙን አከራክሮ በሚያዝያ 26 ቀን 1998 ዓ.ም በሰጠው ውሣኔ የተጠሪዎችን መቃወሚያ ከግምት ውስጥ በማስገባት የአሁን አመልካች (በስር መ/ሠጭ) ቁጥሩ 19/94 በሆነ ሌላ መዝገብ በተጠሪዎቹ (በስር ይ/ባዮች) ላይ የዚህ ክርክር መነሻ በሆነው ውል መሠረት ስመንብረቱን በስሜ እንዲያዛውሩልኝ፤ በዚህ ፋብሪካ ምክንያት ያወጣሁትን ወጭ እና በድርጅቱ ላይ ያለውን ዕዳ እንዲከፍሉኝ

ሲሉ ክስ አቅርበው ተጠሪዎቹ በውሉ መሠረት የድርጅቱን ግማሽ ስመንብረት እንዲያዛውሩ እና ለድርጅቱ የወጣውን እዳ ከተለያዩ ወጪዎች ጭምር ብር 215,460.13(ሁለት መቶ አስራ አምስት ሺህ አራት መቶ ሰልሳ ከአስራ ሦስት) እንዲከፍሉት ተወስኖ እያለ አመልካች ውል ይፍረስልኝ ብሎ የተከሣሽ ከሣሽነት ክስ በማቅረቡ ብቻ ውሉ እንዲፈረስ ተብሎ መወሰኑ ትክክል ሆኖ አልተገኘም፤ ተጠሪዎቹም ግዴታቸውን እንደስምምነቱ ሳይፈጽሙ ቀሪው ገንዘብ ሊከፈለን ይገባል በማለት ያቀረቡት ቅሬታም ተቀባይነት የለውም ያለ ሲሆን ከዚህ በተጨማሪም የአሁን አመልካች የፋብሪካው ስራ አስኪያጅ ሆኖ በሠራበት ጊዜ ከፋብሪካው የሚገኘው ገቢ በማስረጃ ተጣርቶ ተጠሪዎቹ የድርጅቱ ገቢ ይከፈለን በማለት ያቀረቡት ጥያቄ ውሣኔ እንዲያኝ በማለት መዝገቡን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 343 መሠረት ወደ ጅም ዞን ከ/ፍ/ቤት መልሶታል።

የኦሮሚያ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት ጠቅላይ ፍ/ቤት በይግባኝ መዝገቡ በሰጠው ውሣኔ ቅር የተሠኙት የአሁን አመልካች ለክልሉ ሰበር ችሎት አቤቱታቸውን ቢያቀርቡም የኦ/ብ/ክ/መ/ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ችሎት አቤታቸውን ሳይቀበለው ቀርቷል።

አመልካች በመስከረም 12 ቀን 1999 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር ማመልከቻ የክልሉ ጠ/ፍ/ቤት በስር ፍ/ቤት ውሉ ፈርሶ ተጠሪዎች አመልካች የከፈሉትን ቀብድ እጥፍ አድርገው ይመልሱ ሲል የሰጠውን ውሣኔ በመሻር ከድርጅቱ የተገኘውን ገቢ በተመለከተ አጣርቶ የመሠለውን ይወስን ሲል መወሰኑ እና የክልሉም ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ችሎት ይህንን ውሣኔ ማጽናቱ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የተፈፀመበት ነው በማለት አቤቱታቸው ለዚህ ችሎት አቅርበዋል። ይህም ችሎት የአመልካችን አቤቱታ ተመልክቶ ለክርክሩ ምክንያት የሆነውና አመልካች የገዙት ፋብሪካ በእዳ በባንክ የተሸጠ በመሆኑ ስም ሊዛወር ስለማይችል ውሉ ሊፈረስ ይገባል ተብሎ በስር ፍ/ቤት

የተሰጠው ውሳኔ እንዲሻር መወሰኑ በአግባቡ መሆን አለመሆኑን ለመመርመር ተጠሪን አስቀርቦ ግራ ቀኝ የጽሁፍ ክርክር አድርገዋል።

ከመዝገቡ መረዳት እንደተቻለው የኦ/ብ/ሥ/ቤት የጅም ዞን ክ/ፍ/ቤት ውሉ ፈርሶ ተጠሪዎቹ የተቀበሉትን ቀብድ እጥፍ አድርገው ይክፈሉ ሲል የሰጠውን ውሳኔ ለመሻር መሠረት ያደረገው አመልካቹ ከዚህ ቀደም በመ/ቁ. 19/94 ተጠሪዎቹ የፋብሪካውን ስምንብረት ያዛውሩልኝ ለፋብሪካው እዳ የተከፈለ ገንዘብ ይመለስልኝ ሲሉ ባቀረቡት ክስ በተጠሪዎች ላይ ያስወሰኑ በመሆኑ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.5 መሠረት ዳግመኛ ክስ ሊመሠርቱ አይችሉም በሚል ነው። በመሠረቱ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ.5 ተፈጻሚነቱ ቀድሞ በተወሰነው ክርክር የሰረ ነገር እና የተያዘው ጭብጥ አንድ አይነት በሆነ ጊዜ ነው። በዚህ ጉዳይ ግን ምንም እንኳን ቀድሞ በመ/ቁ. 19/94 የቀረበው ክርክር በፋብሪካ ሽያጭ ውሉ ዙሪያ የሚያጠነጥን ቢሆንም በክስ የተጠየቀውም ዳኝነት ይሁን አከራካሪ የነበረው ጭብጥ ከውሉ መፍረስና አለመፍረስ ጋር የተገናኘ ባለመሆኑ አመልካች ውል ይፍረስልኝ ሲሉ ያቀረቡት ክስ በድጋሚ የቀረበ ክርክር ነው ሊባል የሚችል ሆኖ አልተገኘም።

አመልካቹ በተያዘው ጉዳይ ያቀረቡት ክርክር በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ.ቁ. 5 ሥር የሚካተት አይደለም ከተባለ ደግሞ የውሉን መፍረስ አግባብነት መመርመሩ ተገቢ ይሆናል። የክርክሩ መነሻ በሆነው ውል የተሸጠው ፋብሪካ በአሁኑ ሰዓት ባንክ ለእዳው ማስፈጸሚያ ያዋለው መሆኑን ከስር ፍ/ቤት ጀምሮ ከተደረጉት ክርክሮች እና ከተሰጡት ውሳኔዎች ለመገንዘብ ተችሏል። ይህ ከሆነ ደግሞ የውሉ ጉዳይ የሆነው ፋብሪካ በአመልካቹ ስም ሊዛወርም ሆነ አመልካች በውሉ ላይ ተመርኩዞ ሊተላለፍለት የሚችል መብት አይኖርም። በሌላ አነጋገር የዚህ ውል ጉዳይ የሆነው እንደ ፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1715 ድንጋጌ አነጋገር ሊፈጸም የማይችል ሆኖ ተገኝቷል። የውሉ ጉዳይ ሊፈጸም የማይችል በሆነ ጊዜ ውሉ እንደሚፈረስ ይኸው ድንጋጌ ይገልጻል። አንድ ውል ሲፈርስ ደግሞ ውጤቱ የሚሆነው ተዋዋሮቹን ወደ ነበሩበት ቦታ

መመለስ መሆኑን የፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1815 ይደነግጋል። ይህም ችሎት የጅም ዞን ክ/ፍ/ቤት ውሉ ይፈርሃል ሲል የሰጠው ውሳኔ በአግባቡ መሆኑን የተገነዘበ ሲሆን ከፍተኛ ፍ/ቤቱ አመልካች የፈጸሙት ክፍያ ቀብድ በመሆኑ ተጠሪዎች እጥፍን ይመለሱ ሲል የሰጠውን ውሳኔ ግን በውሉ ክፍያው ቀብድ መሆኑ ካለመገለፁ አንጻር አልተቀበለነውም። በመሆኑም ይህ ችሎት የፋብሪካ ሽያጭ ውሉ ይፈርሃል፤ ተጠሪዎቹም አመልካች የክፍሉትን ብር 160,000 (አንድ መቶ ስልሳ ሺህ) ሊመልሱ ይገባል ሲል ወስኗል።

ው ሳ ኔ

1/ የኦ/ብ/ክ/መ/ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ/ቁ.22676 በሚያዝያ 26 ቀን 1998 ዓ.ም አመልካች በውሳኔ ያለቀውን ክርክር በድጋሚ ማቅረብ አይችልም ሲል ፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 5 ላይ ተመርኩዞ የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ተሸሯል። ይጻፍ።

2. የጅም ዞን ክፍተኛ ፍ/ቤት ተጠሪዎቹ የወሰዱትን ቀብድ እጥፍ አድርገው ብር 320,000 (ሦስት መቶ ሃያ ሺህ) ይክፈሉ ሲል የሰጠውን ውሳኔ አሻሽለን፤ ክፍያው ቀብድ ለመሆኑ ውሉ ስለማይገለጽ ተጠሪዎች ሊመልሱ የሚገባው የወሰዱትን ብር 160,000 (አንድ መቶ ስልሳ ሺህ) ነው በማለት ውሉ ይፈርሃል ሲል በመ/ቁ.02939 በሰኔ 23 ቀን 1997 ዓ.ም የሰጠውን ውሳኔ አጽንተነዋል።

ግራ ቀኝ ወጪና ኪሣራ ይቻቻሉ። መዝገቡ ተዘግቷል። ይመለስ።
የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ተ.ወ